

Bloei in januari – Vroeg of laat?

Door : Liesbeth van Bruggen

Verschillende jaren, verschillende temperaturen

De ene winter is de andere niet: in het ene jaar is het koud en ligt er een dik pak sneeuw, het andere jaar begint met zacht weer met relatief hoge temperaturen. Dit jaar was het in de eerste weken van januari zelfs ongewoon warm.

De wijk waar ik woon was zo'n 35 jaar geleden een weidegebied aan de buitenkant van de stad met slootjes en wat bosachtige stroken, die voor een deel bewaard gebleven zijn. Begin januari 2012 bloeiden daar heel wat wilde of verwilderde planten die ik in vorige jaren in die periode niet in bloei aantrof. Het zijn veelal vochtminnende planten die het in dit gebied goed doen, maar met een beetje ironie mag je na al het vochtige weer en alle regen van de weken daarvoor elke plant die dan wil groeien en bloeien wel 'aquatisch' noemen

Voorwaarden voor bloei

Waardoor gaat een plant bloeien? Daar kunnen naast de leeftijd en conditie van de plant verschillende factoren in meespelen: temperatuur, hoeveelheid zonlicht, daglengte. Bij de planten die nu bloeiden kan het geen kwestie van daglengte zijn: die is immers niet anders dan andere jaren in januari. Ook is het niet uitgesproken zonnig geweest: de laatste weken van december waren juist erg bewolkt en grauw. Het moet dus voor deze soorten wel door de temperatuur gekomen zijn.

Een minimum aan warmte is nodig voor de activiteit van bestuivende insecten. De bloeiperiode van bloemen die door insecten bestoven worden zal dan ook met enige marge daarop afgestemd zijn. Ik heb inderdaad op de meer beschutte plekken ook al insecten op bloemen gezien. Windbloeiers, zoals hazelaarkatjes, zijn uiteraard niet van bestuivende insecten afhankelijk. Die moeten juist vroeg bloeien, voordat het nieuwe blad in de weg van het stuifmeel komt.

© E. van Bruggen-Bakker

Windbloeiers, niet afhankelijk van bestuivers.

Vroeg of laat?

Bloeiden de planten vroeg in het nieuwe seizoen, ging het om late bloeiers van de afgelopen tijd of was het een (soms voorkomende) tweede bloei in het zelfde groeiseizoen? Dat is soms moeilijk vast te stellen. Planten als Madeliefje of Straatgras bloeien altijd al het hele jaar door, dus dat is ook nu niet bijzonder. Bij planten die gewoonlijk tot laat in de herfst bloeien, zoals Klein kruiskruid, zou je er van uit kunnen gaan dat het om een verlengde bloeitijd gaat, maar er waren ook heel jong-uitziende exemplaren die bloeiden. Vaak is aan een plant wel te zien of deze al oud is – heel donkergroen blad, gaatjes, beschadigingen of bruine plantdelen. Een heel gave plant met teer, lichter groen of donzig blad is waarschijnlijk nieuw.

Dit onderscheid is er echter niet altijd. Bij een plant die na de bloei boven de grond afsterft en 'ondergronds' gaat is het vaak duidelijker: als deze een tijd weg geweest is en nu weer uitloopt en gaat bloeien is het nieuwe bloei, zoals bijvoorbeeld bij Speenkruid.

Het helpt natuurlijk als je de vindplaats kent en daar regelmatig waarneemt wat er dan afsterft of juist uitloopt. Maar bij planten met een langdurige groei/bloeiperiode die in groepen bij elkaar staan is het ook dan niet altijd te bepalen of het om vroeger bloei van een jonge plant, een verlengde bloeiperiode of een tweede bloei van een exemplaar uit het afgelopen seizoen gaat.

© E. van Bruggen-Bakker

Dagkoekoeksbloem, waarschijnlijk vroeger bloei.

Planten in bloei voor 15 januari 2012:

Madeliefje *Bellis perennis*, en Straatgras – *Poa annua* (hele jaar). Dit is dus zoals al vermeld niet uitzonderlijk.

Wilgenkatjes - *Salix sp.* (bloeien gewoonlijk vanaf maart of april) Elzenkatjes - *Alnus glutinosa* (febr.-maart) Hazelaarkatjes – *Corylus avellana* (jan.-maart) bloeiden tamelijk vroeg, maar voor windbloeiers is dit niet heel opvallend.

Late bloei:

Bosrank – *Clematis vitalba* (juni – aug.)

Canadese fijnstraal – *Erigeron canadensis* (juli – herfst)

Duizendblad – *Achillea millefolium* (juni – nov.)

Een Aster, mogelijk Nieuw Nederlandse aster- *Aster novi-belgii* (Juli – aug. ; de bloeitijd van asterachtigen loopt in het algemeen tot in de herfst)

Een gele composiet, mogelijk een Kruiskruid – *Senecio sp.* (Soorten hebben uiteenlopende bloeitijden, tot aug. / herfst maar ook tot december)

Indische aardbei – *Potentilla (Duchesnea) indica*

Jacobs(kruis)kruid – *Jacobebe vulgaris* (juni - okt,)

Harig knopkruid – *Galinsoga quadriradiata* (juni – herfst)

Kleine leeuwentang – *Leontodon saxatilis* (juni – nov.)

Moederkruid – *Tanacetum parthenium* (juni – sept.)

Overblijvende ossentong – *Pentaglottis sempervivum* (april – herfst)

Pekbloem - *Silene armeria* (mei – herfst)

Robertskruid – *Geranium robertianum* (mei – herfst / winter)

Robertskruid, witte vorm (idem)

Scherpe boterbloem – *Ranunculus acris* (april – herfst / winter)

Een Trosroosje, mogelijk verwilderd

© E.van Bruggen-Bakker

Duizendblad , late bloei.

© E.van Bruggen-Bakker

Robertskruid, late bloei.

Vroege, tweede of late bloei:

- Heksenmelk – *Euphorbia esula* (mei – juli, soms later) De planten zagen er jong uit.
 Klein kruiskruid – *Senecio vulgaris* (jan. - late herfst, soms tot in dec.) [Ook na de vorstperiode die volgde is er weer Klein kruiskruid gaan bloeien]
 Kruldistel – *Carduus crispus* (juli – sept.)
 Maagdenpalm – *Vinca minor* (april – mei)
 Een Melkdistel – *Sonchus (arvensis?)* (juni – herfst)
 Paardenbloem – *Taraxacum officinale* (maart – mei of jan. – herfst)
 Raket – *Sisymbrium officinale* (mei – sept.)
 Rode klaver – *Trifolium pratense* (mei – herfst)

Waarschijnlijk of zeker vroege bloei:

- Dagkoekoeksbloem – *Silene dioica* (april – herfst / winter)
 [Dit zou op zichzelf heel goed een verlengde bloei kunnen zijn, maar de planten zagen er jong uit en stonden er nog niet lang]
 Engels raaigras – *Lolium perenne* (juni – herfst)
 Fluitenkruid – *Anthriscus sylvestris* (mei – juni)
 Herderstasje – *Capsella bursa-pastoris* (maart – dec)
 [eenjarig, enkele plant, zag er jong ut]
 Kleine brandnetel – *Urtica urens* (mei – herfst)
 Kropaar – *Dactylis glomerata* (mei – aug.)
 Ringelwikke – *Vicia hirsuta* (mei – juli)
 Paarse dovenetel ('Rode dovenetel') - *Lamium purpureum* (maart – okt.)

- Smalle wikke – *Vicia sativa* (mei – juli)
 Een Smeewortelsoort – *Symphytum sp.* [Deze exemplaren bloeien gewoonlijk vroeg in het voorjaar]
 Speenkruid – *Ficaria verna* (maart – mei)
 Stinkende gouwe – *Chelidonium majus* (mei – herfst)
 Viltige hoornbloem ('Viltmuur')- *Cerastium tomentosum* (mei, juli)
 Vogelmuur – *Stellaria media* [kan het hele jaar bloeien maar is eenjarig; planten zagen er jong uit]
 Witte dovenetel – *Lamium album* (april – herfst)

© E.van Bruggen-Bakker

Symphytum-soort, dit jaar extra vroeg.

Wat de bloei van deze planten in het wild betreft mag het begin van 2012 best bijzonder genoemd worden!

Bronnen:

- Drs E.J. Weeda e.a.: Nederlandse oecologische flora
- Ruud van der Meijden: Heukels Flora van Nederland, 2005

Tekst, foto's en rechten : Liesbeth van Bruggen
 © Werkgroep aquatische planten – krant 174

